

Religió Catòlica de l'Educació Secundària Obligatòria

Amb la incorporació de la matèria de Religió al currículum d'Educació Secundària Obligatòria, la legislació educativa a Espanya és coherent amb la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948, que reconeix el dret de tots a una educació integral i el dret preferent de les famílies a triar el tipus d'educació que haurà de donar-se als seus fills i filles. Aquests drets i llibertats fonamentals estan així reconeguts en el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de 1966 i la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea del 2000. La LOMLOE, a més, en el primer apartat del seu primer article, ha assegurat el compliment efectiu dels drets de la infància segons el que s'estableix en la Convenció sobre els Drets del Nen. Són referències bàsiques del dret internacional ratificades per l'Estat espanyol. Es compleix així el que s'estableix en la Constitució espanyola de 1978 en el seu Títol primer sobre drets i llibertats fonamentals, en el referit a la llibertat religiosa i el dret a l'educació.

En aquest marc, l'ensenyament de la Religió Catòlica es proposa com a matèria curricular d'oferta obligatòria per als centres escolars i de lliure elecció per a les famílies. Forma part de la proposta educativa necessària per al ple desenvolupament de la personalitat dels alumnes i les alumnes. Amb la seva identitat i naturalesa, la matèria de Religió Catòlica, en línia amb les finalitats pròpies de l'Educació Secundària Obligatòria, afavoreix el procés educatiu de l'alumnat, contribuint a la seva formació integral i al ple desenvolupament de la seva personalitat. Proposa, específicament, contribuir a la maduració del projecte personal i professional, amb llibertat i responsabilitat, en diàleg amb l'antropologia cristiana i els seus principis i valors socials. Respon a la necessitat de comprendre críticament i millorar creativament la nostra tradició cultural, les seves expressions i significat, en contextos plurals i diversos. I complementa la necessària educació en valors humans i cristians que orienta el desplegament del projecte vital que aspira a la seva realització personal i a la seva inserció social en els àmbits propis de la vida adulta.

La matèria de Religió Catòlica a l'escola es caracteritza per les seves contribucions educatives plantejades en línia amb els objectius, finalitats i principis generals i pedagògics del conjunt de l'etapa, també amb les competències clau. Amb els aprenentatges del currículum, inspirats en l'antropologia cristiana, s'enriqueix el procés formatiu de l'alumnat, si així ho han triat les seves famílies: s'accedeix a aprenentatges culturals propis de la tradició religiosa i de l'entorn familiar que contribueixen a madurar la identitat personal; a aprenentatges d'hàbits i valors, necessaris per a la vida individual i social; i a aprenentatges vitals que donen sentit humà i cristià a la vida i formen part del necessari creixement interior. Aquestes aportacions del currículum de Religió Catòlica, a la llum del missatge cristià, responen a un compromís de promoció humana amb la inclusió de tots, enforteixen el poder transformador de l'escola i suposen una contribució pròpia al perfil de sortida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic.

El currículum de la matèria de Religió Catòlica és resultat d'un fecund diàleg de la Teologia, font epistemològica que proporciona els sabers bàsics essencials per a una formació integral a l'escola inspirada en la visió cristiana de la vida, amb altres fonts curriculars, especialment la psicopedagògica, que orienten el necessari procés educatiu en l'Educació Secundària Obligatòria. El disseny curricular de la matèria de Religió Catòlica ha tingut en compte el context global que està vivint l'educació en les primeres dècades del segle XXI: ha dialogat amb el marc europeu d'educació en les seves competències clau de 2018 i vol integrar-se en el seu horitzó de 2025, s'ha deixat interpel·lar per la sensibilitat dels objectius de desenvolupament sostenible i la ciutadania global i intercultural, i ha tingut en compte l'oportunitat de tornar a imaginar el futur de l'educació prioritzant l'aprendre a ser i a viure amb els altres. Alhora, s'ha deixat afectar pels compromisos del Pacte Educatiu Global, promogut per l'Església catòlica, que subratlla la centralitat de la persona en els processos educatius, l'escolta de les noves generacions, l'acolliment de totes les realitats personals i culturals, la promoció de la dona, la responsabilitat de la família, l'educació per a una nova política i economia i la cura de la casa comuna. Especialment, el currículum de Religió Catòlica s'obre a les iniciatives eclesials de la Missió 4.7, sobre l'ecologia integral, i de l'Alt Comissionat per a la Fraternitat Humana conformat per diverses religions per a construir la casa comuna i la pau mundial. D'aquesta manera, l'ensenyament de la religió catòlica, mantenint la seva peculiaritat i l'essència del diàleg fe-cultura i fe-raó que l'ha caracteritzat en la democràcia, acull els signes dels temps i respon als desafiaments de l'educació en aquest segle XXI.

L'estructura del currículum de Religió Catòlica s'integra en el marc curricular de la LOMLOE i és anàloga a les de les altres àrees i matèries escolars, contribuint com aquestes al desenvolupament de les competències clau a través d'una aportació específica. És un currículum obert i flexible per a facilitar la seva programació en els diferents entorns i centres educatius.

Es plantegen, en primer lloc, les sis competències específiques pròpies de l'àrea de Religió Catòlica. Són comunes per a totes les etapes, proposen gradualment aprenentatges de caràcter cognitiu, instrumental i actitudinal; i permeten el desenvolupament de les competències clau. Algunes competències específiques estan centrades en la formació de la identitat personal, conreen les dimensions emocionals i afectives i promouen que cada alumne i alumna conformi amb autonomia, llibertat i empatia el seu projecte vital, inspirat per l'antropologia cristiana. Unes altres subratllen la dimensió social i cultural, necessària per al desplegament de la personalitat individual i la construcció responsable i creativa dels entorns socioculturals des del missatge cristià d'inclusió i fraternitat. I unes altres proposen la visió cristiana de la vida, el coneixement de Jesucrist i de l'Església, i contribueixen a una síntesi de la fe cristiana capaç de dialogar amb altres sabers i disciplines escolars.

En segon lloc, es proposen els criteris d'avaluació que estan directament relacionats amb les competències específiques.

En tercer lloc, es proposen els sabers bàsics necessaris per a aconseguir la proposta formativa de l'àrea de Religió Catòlica. Aquests sabers, que deriven específicament del diàleg de la Teologia i la Pedagogia, constitueixen els coneixements, destreses i actituds necessaris per a l'assoliment de les competències específiques.

En el currículum, els sabers bàsics es presenten organitzats en tres blocs. El primer bloc gira entorn del descobriment de la vida i de l'autonomia personal, a la llum del missatge cristià, que s'enriqueix amb valors de llibertat, responsabilitat, comunicació de les emocions i idees pròpies. El segon bloc planteja el coneixement de l'entorn, la trobada amb els altres i la cura d'un mateix i dels altres per a créixer en harmonia i comunió. El tercer bloc facilita la comprensió de la tradició social i la identitat cultural per a aprendre a viure amb els altres, a respectar la naturalesa, construir entorns inclusius i diversos i construir la casa comuna. Tots els sabers es plantegen amb un sentit obert per a facilitar la seva adaptació al context.

Finalment, les orientacions metodològiques i per a l'avaluació de la matèria de Religió Catòlica estableixen una proposta didàctica en línia amb les altres matèries de l'etapa i les situacions d'aprenentatge. La seva programació constitueix una oportunitat per a incorporar les realitats més pròximes dels centres educatius i de l'entorn, per a plantejar la programació didàctica de la matèria de Religió Catòlica en projectes i àmbits interdisciplinaris. Les propostes metodològiques d'aprenentatge cooperatiu, d'aprenentatge-servei i d'aprenentatge basat en projectes facilitaran un accés més inclusiu i universal a l'aprenentatge.

Competències específiques

- 1. Identificar, valorar i expressar els elements clau de la dignitat i identitat personal a través de la interpretació de biografies significatives, per a assumir la pròpia dignitat i acceptar la identitat personal, respectar la dels altres, i desenvolupar amb llibertat un projecte de vida amb sentit.**

La valoració de la dignitat i identitat personal implica el descobriment en diverses situacions vitals de totes les dimensions humanes (emocions, sentiments, afectes, desitjos, ideals, limitacions), de la seva naturalesa social i de la seva capacitat transcendent. Suposa identificar i comprendre les pròpies experiències, les arrels familiars i culturals, la interdependència respecte dels altres i de la Creació, aprendre a gestionar els sentiments i la pròpia identitat i ser capaç d'expressar-los utilitzant diversos llenguatges. Implica el descobriment de l'experiència espiritual i religiosa com a part de la vocació humana, també la dimensió estètica i la capacitat creativa per a expressar el projecte vital.

En el desenvolupament d'aquesta competència exerceix un paper essencial el descobriment de la interioritat, la responsabilitat, la vulnerabilitat i el contrast amb altres situacions vitals, en particular amb la visió cristiana de la persona i de la vida, per exemple, a través de personatges i relats significatius de l'entorn i de la tradició cristiana, sobretot a través de l'acostament als principals relats bíblics tenint com a referència a Jesús de Natzaret. L'adquisició d'aquesta competència suposa haver desenvolupat integralment l'autonomia i identitat personal. Implica afrontar positivament les experiències personals i socials assumint les responsabilitats de les seves decisions; haver adquirit hàbits saludables de vida i de consum responsable; i haver construït un projecte vital que inclogui valors en relació amb el benestar propi, la cura de si mateix i dels altres, així com les relacions amb la naturalesa.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL1, CCL3, CD1, CD4, CPSAA1, CPSAA2, CPSAA4, CPSAA5, CE2, CE3, CCEC3.

2. Valorar la condició relacional de l'ésser humà, desenvolupant destreses i actituds socials orientades a la justícia i a la millora de la convivència tenint en compte el magisteri social de l'Església, per a aprendre a viure amb els altres i contribuir a la fraternitat universal i la sostenibilitat del planeta.

El reconeixement de la dimensió social i ciutadana, com a condició relacional de l'ésser humà, i la seva naturalesa social, com la responsabilitat ciutadana que possibilita cooperar plenament en la vida social i cívica, són els objectes essencials d'aquesta competència específica de Religió Catòlica. Es tracta de reconèixer la dignitat humana, assumint els drets que comporten deures i responsabilitats propis de la vida en societat, expressats universalment en els drets humans.

El desenvolupament d'aquesta competència implica aprendre a gestionar la pròpia autonomia personal, amb les seves idees i presa de decisions, amb les d'altres persones i grups, amb la família, amb altres entorns socials i culturals; suposa apreciar la diversitat religiosa, assumint l'exercici de la identitat personal en les relacions i vincles amb els altres, participant i interactuant amb actituds de respecte, empatia, altruisme, perdó i misericòrdia, tenint en compte la importància del llenguatge i la comunicació. Aquest desenvolupament competencial facilita l'assertivitat, la participació en la presa de decisions comunitàries, en la resolució pacífica i positiva de conflictes, creant entorns d'interdependència, solidaritat intergeneracional, ecodependència, diversitat, igualtat, i pluralitat de visions i identitats; cerca l'amistat social. La matèria de Religió Catòlica, que es desenvolupa en línia amb aquestes finalitats socials de l'escola i els seus valors, proposa les creences religioses que, a la llum dels principis generals del magisteri social de l'Església, els promouen i fonamenten. L'harmonia entre les virtuts socials i les conviccions personals que proposa la

cosmovisió cristiana contribueix a la plena realització humana; aquesta coherència fomenta la realització personal i social, per tant, el bé comú.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL2, CCL5, CP3, STEM5, CD3, CPSAA3, CC1, CC2, CC4, CE1.

3. Assumir els desafiaments de la humanitat des d'una perspectiva inclusiva reconeixent les necessitats individuals i socials, destriant-los amb les claus del “Regne de Déu”, per a implicar-se personal i professionalment en la transformació social i l'assoliment del bé comú.

La proposta de la dignitat humana realitzada en el desenvolupament integral de cada persona i en el seu projecte vital, expressat en tot el seu potencial social de relacions, vincles i pertinences, pot completar-se encara amb una inspiració de plenitud que el cristianisme explica amb l'expressió “Regne de Déu”. És a dir, creiem que Déu té un projecte de comunió per a la humanitat, anunciat en Jesucrist: la superació del mal i de la mort, la construcció de la casa comuna, la fraternitat universal, la inclusió de tots i cadascun dels éssers humans en un àmbit de vida i d'humanitat plena. Un horitzó que omple plenament la proposta dels objectius de desenvolupament sostenible. Amb aquest desenvolupament transcendent i teològic, tant la dimensió personal com la social aconseguen una plenitud completa i eterna. Per això, aquesta creença pot fonamentar i motivar els projectes vitals, la justícia i la pau i el bé comú. Quant als coneixements, l'antropologia cristiana, amb la seva proposta escatològica, constituirà la inspiració dels sabers bàsics que comporta aquesta competència específica.

El desenvolupament d'aquesta competència específica assumeix com a pròpies totes les situacions d'exclusió o pobresa, de violència o injustícia, de desigualtat entre homes i dones, per a proposar l'erradicació d'aquests problemes amb l'esperança radical del bé comú que expressa l'Evangelí. Això suposa educar la mirada i la contemplació de la realitat, a nivell local i global, per a percebre les conseqüències del propi comportament, amb la responsabilitat de fer-nos càrrec del sofriment, per a promoure una compassió activa i processos de cura, personals i socials. És preocupació essencial d'aquesta competència identificar les situacions d'exclusió, marginació, injustícia o violència, començant pels nostres entorns i ampliant la mirada fins al global, per a proposar oportunitats d'inclusió a les persones més necessitades des de l'esperança cristiana.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL1, CCL5, STEM3, CD1, CPSAA3, CC3, CC4, CE1, CCEC3.

4. Interpretar i admirar el patrimoni cultural en les seves diferents expressions, reconeixent que són portadores d'identitats i sentit, apreciament com el cristianisme s'ha encarnat en manifestacions diverses, per a desenvolupar sentit de pertinença, participar en la construcció de la convivència i promoure el diàleg intercultural en el marc dels drets humans.

La comprensió i l'admiració de la forma en la qual les idees i el significat s'expressen en les diferents cultures, a través de les arts i altres manifestacions socials, artístiques, ètiques i culturals, implica esforçar-se per comprendre, desenvolupar i expressar les idees pròpies amb un sentit de pertinença a la societat; també suposa l'enriquiment de la identitat a través del diàleg intercultural. És a dir, ens proposem comprendre i apreciar les diverses manifestacions artístiques de la nostra cultura, tant en la seva expressió com en el seu significat, per a aconseguir un coneixement més complet de la història de la humanitat i enriquir amb totes les civilitzacions la construcció de les identitats personals i socials del nostre temps, amb sentit crític i constructiu.

El desenvolupament d'aquesta competència específica de Religió Catòlica implica complementar el desenvolupament de l'autonomia personal i social amb totes les possibilitats de les cultures, tant en el seu patrimoni històric com en la seva construcció actual. Per tant, suposa el desenvolupament del sentit crític per a la seva interpretació i de la creativitat com a possibilitats de desplegament del projecte vital que també es desenvolupa necessàriament en identitats culturals i el seu corresponent sentit de pertinença. I suposa un aprenentatge que promou la llibertat d'expressió, el respecte i l'admiració per la diversitat cultural en totes les seves expressions i llenguatges audiovisuals i el diàleg intercultural. L'adquisició d'aquesta competència implica haver aconseguit el desenvolupament de la seva autonomia personal que podrà desenvolupar-se en contextos culturals propis i diversos. L'assoliment d'aquesta competència proporciona no sols l'adequada comprensió de la cultura, sinó també la seva corresponsabilitat intergeneracional que requereix llibertat d'expressió, actitud col·laborativa, sentit crític i creativitat.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL4, CP3, CD2, CD3, CC3, CCEC1, CCEC2, CCEC4.

5. Reconèixer i apreciar la pròpia interioritat, l'experiència espiritual i religiosa, present en totes les cultures i societats, comprenent l'experiència de personatges rellevants i valorant les possibilitats del fet religiós, per a destriar possibles respostes a les preguntes sobre el sentit de la vida, i afavorir el respecte entre les diferents tradicions religioses.

El reconeixement i estima de la dimensió espiritual pròpia de la naturalesa humana, manifestada en les emocions, afectes, símbols i creences, constitueix l'objecte essencial d'aquesta competència específica de Religió Catòlica.

Relacionat amb el procés educatiu de la competència personal, en el descobriment de totes les dimensions humanes, es proposa cuidar expressament l'educació en el silenci, les emocions i els sentiments d'aquesta experiència d'interioritat i espiritualitat, el cultiu de l'admiració, així com la seva expressió en els diversos llenguatges. Aquest desenvolupament espiritual i moral és un dret de tots els nens i les nenes, com es reconeix en l'article 27 de la Convenció sobre els Drets del Nen, que també protegeix la responsabilitat primordial dels pares i mares en el procés educatiu, així com la responsabilitat dels Estats per a garantir el dret de tot nen i tota nena a un nivell de vida adequat per al seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social.

El desenvolupament d'aquesta competència específica de Religió Catòlica, com en el cas de la competència específica personal, inclou l'educació de la interioritat i el despertar espiritual en el desenvolupament de l'autonomia i identitat personal i el descobriment de la relació amb Déu. Serà propi de la perspectiva cristiana proposar, des de la cristologia, l'experiència religiosa com a oportunitat per al desenvolupament de totes les dimensions de l'ésser humà. En aquest objectiu exerceix un paper essencial el coneixement d'experiències religioses de personatges rellevants de la Bíblia, així com de textos d'altres tradicions religioses, valorant les possibilitats personals, familiars, socials i culturals del fet religiós com a possibilitat per a destriar possibles respostes a les preguntes sobre el sentit de la vida, i afavorir el diàleg i el respecte de la diversitat religiosa.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL1, CPSAA1, CPSAA3, CPSAA5, CC3, CE2, CCEC1, CCEC3.

6. Identificar i comprendre els continguts essencials de la Teologia cristiana, contemplant i valorant la contribució de la tradició cristiana a la cerca de la veritat, per a disposar d'una síntesi del cristianisme que permeti dialogar amb altres tradicions, paradigmes i cosmovisions.

La comprensió del missatge central de l'Evangeli, així com el d'altres tradicions religioses, facilita el diàleg intercultural i la convivència en la diversitat. Aquesta pluralitat requereix que els desenvolupaments de l'autonomia personal s'exerceixin amb plena llibertat i amb sa exercici del sentit de pertinença, tots dos necessaris en el ple desenvolupament de la personalitat que proposem. La identificació de les religions, en contextos de pluralitat, més enllà del primer coneixement de les seves creences i expressions, aporta oportunitats de contrast i discerniment que, amb sentit crític, pot contribuir al desenvolupament del propi projecte vital.

El desenvolupament d'aquesta competència específica de Religió Catòlica aporta els sabers bàsics per a un acostament crític i conscient a les creences i els valors propis de la fe cristiana, facilitant el diàleg amb altres matèries

escolars. El coneixement de Jesucrist, la Història de la Salvació i l'Església seran aprenentatges essencials en el desenvolupament d'aquesta competència. L'adquisició d'aquesta competència prepara per al diàleg espiritual, intel·lectual i existencial entre la fe i la raó, entre la fe i la cultura, desenvolupa el diàleg intercultural i disposa per a la vida en contextos de pluralitat, mantenint les conviccions i creences pròpies amb ple respecte a les dels altres.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL2, CCL3, STEM4, CD1, CPSAA4, CPSAA5, CC1, CC4, CE3, CCEC1.

CURSOS PRIMER I SEGON

Criteris d'avaluació

Competència específica 1

1.1. Descriure i acceptar els trets i dimensions fonamentals de la identitat personal, analitzant relats bíblics de vocació i missió, així com altres biografies significatives.

1.2. Identificar les característiques de la visió bíblica sobre l'ésser humà, relacionant-la amb la dignitat personal, reconeixent-la en els altres.

Competència específica 2

2.1. Adquirir habilitats i actituds de relació amb els altres, posant en pràctica estratègies efectives de reflexió i de comunicació, d'ajuda mútua, de participació i d'inclusió, orientades a la millora de la convivència en la família i a l'escola com a expressió de la fraternitat universal.

2.2. Desenvolupar empatia i reconeixement de la diversitat personal i social, inspirant-se en el ser relacional de Déu, manifestat en la història de la salvació.

Competència específica 3

3.1. Generar actituds de justícia i solidaritat, respectant la diversitat i prenent consciència de la responsabilitat compartida i la comuna pertinença, en l'horitzó del Regne de Déu.

3.2. Analitzar les necessitats socials, identificant les situacions d'injustícia, violència i discriminació, amb les seves causes, destriant-les segons el projecte del Regne de Déu, implicant-se en propostes de transformació social.

Competència específica 4

4.1. Situar i interpretar les expressions culturals i els seus llenguatges en els seus contextos històrics, apreciand la seva contribució a la identitat personal i social i als Drets Humans, facilitant la convivència i el diàleg intercultural.

4.2. Raonar com la fe cristiana, en el present i al llarg de la història, s'ha fet cultura, interpretant el patrimoni literari, artístic i cultural i valorant-lo com a expressió de l'encarnació del missatge cristià en diferents llenguatges.

Competència específica 5

5.1. Valorar l'experiència espiritual i religiosa com a dimensió humana i social pròpia de tots els pobles i cultures, coneixent l'especificitat de l'espiritualitat judeocristiana i d'altres religions.

5.2. Respectar les diferents esglésies i tradicions religioses, coneixent i valorant les creences, ritus, símbols i principis de cadascuna d'elles, tenint elements de judici personal que afavoreixin el diàleg interreligiós.

Competència específica 6

6.1. Identificar a Jesucrist com a nucli essencial del cristianisme, i la Bíblia com a llibre del Poble de Déu, valorant les seves aportacions a la vida de les persones i les societats.

6.2. Elaborar una primera síntesi de la fe cristiana, subratllant la seva capacitat per al diàleg entre la fe i la raó, entre la fe i la cultura, mantenint les conviccions pròpies amb ple respecte a les dels altres.

Sabers bàsics

- A. Dignitat humana i projecte personal en la visió cristiana de la vida
 - Trets i dimensions fonamentals de la vida humana en relació amb la visió cristiana de la persona.
 - Relacions fonamentals de la persona: amb si mateixa, amb els altres, amb la naturalesa i amb Déu.
 - Relats bíblics i biografies sobre vocació i missió.
 - Habilitats i actituds d'escolta, empatia i expressió assertiva per a una comunicació interpersonal.
 - L'espiritualitat i l'experiència religiosa com a realització humana i social. La seva relació amb els sacraments.
 - Estima de l'oració i la contemplació en la tradició judeocristiana i altres religions com a trobada amb la bondat, la veritat i la bellesa i possibilitat per al diàleg intercultural i interreligiós.

- B. Cosmovisió, identitat cristiana i expressió cultural
 - La Bíblia, Paraula de Déu en paraules humanes que narra la relació entre Déu i el seu Poble, la seva composició i gèneres literaris.
 - Les claus bíbliques d'Aliança, Poble, i Història en la comprensió de la dimensió de creaturitat i relacional de la persona i les seves conseqüències.
 - Jesucrist, revelació plena de Déu i esdeveniment i salvació per a la humanitat.
 - La proposta ètica i religiosa del Regne de Déu en societats plurals.

- Maria, Mare de Jesús i Mare de l'Església, testimoni de la fe.
- L'experiència i les creences cristianes expressades en el Credo de l'Església Catòlica.
- Comprensió dels símbols i les celebracions de la litúrgia cristiana, dels sacraments i de la seva teologia.
- Estratègies d'anàlisi d'obres de contingut religiós en diferents llenguatges, valorant l'aportació del cristianisme a la cultura.

C. Corresponsables en la cura de les persones i del planeta

- Jesucrist i la seva relació amb els grups socials i religiosos de l'època, i la seva opció preferencial per les persones més desfavorides.
- Dinàmiques personals i socials que dificulten o impedeixen la construcció del bé comú, a la llum de l'Evangelí i de la Tradició cristiana.
- Les diverses esglésies i comunitats cristianes amb les seves propostes ètiques per a la vida en societat.
- La valoració positiva de l'Església cap a la diversitat religiosa i les seves expressions.
- Situacions pròximes d'injustícia i exclusió analitzades críticament des del magisteri social de l'Església.
- Projectes socials de l'Església al llarg de la seva història i la seva aportació a la inclusió social i a l'ecologia integral.

CURSOS TERCER I QUART

Criteris d'avaluació

Competència específica 1

1.1. Reconèixer els trets essencials de l'antropologia cristiana, relacionant-los amb els drets fonamentals i la defensa de la dignitat humana, verificant-los en situacions globals.

1.2. Formular un projecte personal de vida amb sentit que respongui a valors de cura pròpia, dels altres i de la naturalesa, respectant els dels altres, prenent com a referència a Jesucrist, sent capaç de modular aquestes opcions en situacions vitals complexes.

Competència específica 2

2.1. Assumir valors i actituds de cura personal, dels altres, de la naturalesa i dels espais comuns, afavorint actituds de respecte, gratuïtat, reconciliació, inclusió social i sostenibilitat.

2.2. Cooperar a la construcció de societats justes i democràtiques, enfortint vincles socials i intergeneracionals, i les relacions en models d'interdependència,

analitzant la realitat, tenint en compte els principis i valors del magisteri social de l'Església i promovent el desenvolupament humà integral.

Competència específica 3

3.1. Cooperar activament en projectes de cura i responsabilitat cap al bé comú, inspirats en la perspectiva cristiana, participant en accions de millora de l'entorn i en el plantejament de les opcions professionals.

3.2. Contribuir a la fraternitat universal, contrastant críticament el paradigma científic tecnològic vigent i les narratives de progrés, amb l'antropologia, la moral i l'escatologia cristiana, responent amb sensibilitat i implicació a situacions d'empobriment i vulnerabilitat.

Competència específica 4

4.1. Participar críticament en la promoció de la diversitat cultural, expressant i aportant creativament les experiències pròpies, respectant les diferències entre persones i comunitats.

4.2. Desenvolupar sentit de pertinença a una tradició cultural, amb expressions socials, artístiques, ètiques i estètiques, valorant adequadament la seva contribució en el seu moment històric, relacionant-les amb contextos actuals i promovent la seva memòria com a llegat viu.

Competència específica 5

5.1. Formular possibles respostes a les preguntes de sentit, coneixent i valorant les aportacions de les tradicions religioses, especialment la proposta de sentit de la vida de Jesucrist, elaborant les seves pròpies respostes partint d'una anàlisi crítica i l'adaptació a la seva situació personal.

5.2. Afavorir la convivència social en contextos plurals, respectant les opcions personals i generant espais de diàleg i trobada.

Competència específica 6

6.1. Reconèixer l'Església, comunitat dels deixebles de Jesucrist, i el seu compromís en l'amistat social com a nuclis essencials del cristianisme, valorant críticament la seva contribució cultural i històrica.

6.2. Posar en diàleg el saber religiós amb altres disciplines, tradicions culturals, paradigmes científics i tecnològics i altres cosmovisions, tenint en compte els mètodes propis de cada disciplina i respectant la pluralitat.

Sabers bàsics

A. Dignitat humana i projecte personal en la visió cristiana de la vida

- Trets essencials de l'antropologia cristiana en diàleg amb la dignitat humana.
- Situacions vitals i preguntes existencials en relació amb la construcció del projecte personal.
- Jesucrist com a referència per al reconeixement i valoració positiva de la dignitat humana i la solidaritat.
- L'Evangeli com a resposta a la cerca de sentit.
- Estratègies de comunicació en diferents llenguatges de les pròpies idees, creences i experiències en contextos interculturals.
- Raonabilitat de la fe, desenvolupament integral de la persona i foment del bé comú.
- La transformació social com a vocació personal i projecte professional.

B. Cosmovisió, identitat cristiana i expressió cultural

- L'Església com a comunitat dels deixebles de Jesucrist.
- Principis i valors de l'ensenyament social de l'Església i la seva aplicació en societats democràtiques.
- La Bíblia com a font de coneixement per a entendre la història i identitat d'Occident i el diàleg intercultural.
- La vida de l'Església com a generadora d'identitat i cultura al llarg de la història: anàlisi de les seves contribucions a la construcció social, política i cultural.
- Respecte davant la bellesa de les diverses manifestacions culturals i religioses com a element de pertinença i tradició cultural.
- Valor de les pràctiques espirituals del monacat, la mística i la devoció popular.
- Estima de la relació del missatge cristià amb la ciència i la cultura com a mitjà d'enriquiment del conjunt dels sabers.
- Figures històriques i eclesials compromeses amb el bé comú.

C. Corresponsables en la cura de les persones i del planeta

- Els drets humans i els objectius de desenvolupament sostenible en relació amb el pensament social cristià.

- Projectes eclesials que treballen l'amistat social, la solidaritat intergeneracional i la sostenibilitat del planeta.
- Propostes de l'ètica social de l'Església aplicades als desafiaments del món actual i al paradigma tecnocràtic.
- Actituds i destreses de diàleg ecumènic i interreligió amb ple respecte a les conviccions pròpies i les dels altres.
- El compromís de les religions en la construcció de la pau i la superació de la violència i els fonamentalismes.
- L'esperança cristiana i la santedat.

Orientacions metodològiques i per a l'avaluació

Al llarg d'aquesta etapa, amb les propostes metodològiques i els aprenentatges de la matèria de Religió Catòlica, inspirats en l'antropologia cristiana, s'enriqueix el procés de desenvolupament personal i social dels alumnes i les alumnes: s'accedeix a aprenentatges culturals propis de la tradició religiosa i de l'entorn familiar que contribueixen a madurar la identitat personal i cultural; es desenvolupen aprenentatges d'actituds i valors, necessaris per a la vida individual i social; i a aprenentatges vitals que donen sentit humà i cristià a la vida, i formen part del necessari creixement interior i la preparació per a la vida adulta. Aquestes aportacions del currículum de Religió Catòlica, a la llum del missatge cristià, responen a un compromís de promoció humana amb la inclusió de tots i totes, enforteixen el poder transformador de l'escola i suposen una contribució pròpia al perfil de sortida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic.

Les orientacions metodològiques i per a l'avaluació de la matèria de Religió Catòlica són el conjunt d'estratègies, recursos, accions i situacions d'aprenentatge organitzades i planificades pel professor o professora, o per l'equip docent, per a possibilitar l'aprenentatge de l'alumnat i l'adquisició de les competències específiques previstes en aquesta etapa. Aquestes orientacions comparteixen els plantejaments didàctics propis d'aquestes edats, de les altres matèries i les situacions d'aprenentatge que es proposen per al conjunt de l'Educació Secundària Obligatòria. La seva programació didàctica es concretarà en l'exercici de l'autonomia dels centres escolars i constitueix una oportunitat per a incorporar les realitats més pròximes del context alhora que s'harmonitza amb el projecte educatiu. Aquest currículum facilita la seva programació didàctica com a matèria curricular específica en el conjunt de l'etapa i ofereix l'oportunitat de plantejar-se en projectes compartits amb altres matèries o àmbits curriculars interdisciplinaris.

Els plantejaments metodològics d'aquesta matèria es fonamenten, globalment, en l'atenció personalitzada a l'alumnat, en la diversitat d'activitats, estratègies,

recursos i altres mètodes didàctics; en la cura del desenvolupament emocional i cognitiu de l'alumnat respectant el seu ritme evolutiu; en l'aprenentatge individualitzat i cooperatiu; en la relació dels aprenentatges amb l'entorn, en un enfocament competencial orientat a l'acció, l'emprenedoria i l'aplicació dels sabers. Serà necessari tenir en compte les condicions personals, socials i culturals de tots els alumnes i les alumnes per a detectar necessitats específiques i proposar accions de reforç o ampliació, flexibilitzant els processos i garantint la inclusió de tot l'alumnat. L'avaluació es comprèn com a part d'aquest procés d'ensenyament i aprenentatge. La matèria de Religió Catòlica confereix una insubstituïble responsabilitat a la figura del docent la intervenció del qual és essencial en la gestió del procés d'ensenyament, tant en la seva programació com en el seu desenvolupament i avaluació.

La didàctica de la matèria de Religió Catòlica plantejada en termes d'un currículum competencial haurà de promoure el protagonisme de l'alumnat en el seu propi procés d'aprenentatge. Alguns dels passos a seguir en les seqüències d'aprenentatge són:

- Partir de l'experiència concreta de l'alumne i l'alumna, i de la seva realitat personal, familiar, social i cultural;
- Identificar i formular amb pensament crític els interrogants i qüestions que susciten aquestes situacions;
- Buscar, analitzar i contrastar les experiències i interrogants, amb fonts bíbliques, el Magisteri eclesial, el patrimoni artístic, i altres referències del diàleg fe-cultura;
- Elaborar respostes personals i socials des de la llibertat individual amb ple respecte a les idees dels altres, contrastades amb els principis de l'ensenyament social de l'Església;
- Dialogar amb altres cosmovisions i religions, per a la construcció de la vida en societats plurals i democràtiques basades en el bé comú;
- Comunicar amb assertivitat i empatia les idees i creences pròpies utilitzant amb creativitat diversos llenguatges;
- Aplicar aquest procés formatiu en la construcció de la identitat personal i del projecte vital com a preparació per a l'aprenentatge per a tota la vida, i en la transformació social.

La diversitat de metodologies actives que es poden aplicar hauran de tenir en compte els passos d'aquest itinerari pedagògic i les competències específiques, els criteris d'avaluació i els sabers bàsics, és a dir, els aprenentatges essencials d'aquesta matèria. Les orientacions metodològiques i per a l'avaluació programades harmonitzaran de manera coherent aquests aprenentatges que es proposen en la matèria de Religió Catòlica, les necessitats pròpies de l'alumnat, i els objectius d'etapa i el perfil de sortida.

Atenció personalitzada

El currículum de la matèria de Religió Catòlica, també en les seves orientacions metodològiques, aposta per una educació personalitzada, que posa a la persona en el centre de tots els processos educatius. Això exigeix acompanyar a cada alumne i alumna tenint en compte la seva personalitat i el seu propi ritme d'aprenentatge, acollir i cuidar la seva experiència personal, familiar i social, respectar la seva autonomia i llibertat, promovent els vincles amb els altres per a créixer individual i comunitàriament. Amb l'atenció personalitzada s'afavoreix el compromís i la implicació dels propis estudiants en el seu procés de coneixement, atenent a totes les dimensions de la personalitat de manera integrada. En concret, la matèria de Religió Catòlica atén i acompanya el desenvolupament de la interioritat, l'espiritualitat, i l'experiència religiosa de l'alumnat. Entre altres recursos per a aquest aprenentatge amb valor personal, es pot utilitzar a l'aula l'elaboració del portafolis del talent i dinàmiques per a aprendre a pensar, d'educació emocional i d'escolta activa, la implementació de la classe invertida, la generació d'activitats metacognitives, la gammificació i l'aprenentatge experiencial.

Treball individual i cooperatiu

Les propostes metodològiques de la matèria de Religió Catòlica hauran d'afavorir experiències d'aprenentatge d'atenció individualitzada i treball cooperatiu, en grup petit o amb tot el grup classe, per a enriquir els processos cognitius amb la participació activa dels alumnes i les alumnes en la presa de decisions, afavorint el sentit de responsabilitat i pertinença; d'aquesta manera s'incrementa la motivació i el compromís amb el seu aprenentatge. Per això, al costat de l'atenció personal i les orientacions del professorat, es proposa la realització de tasques i accions en grups heterogenis promovent la col·laboració, no la competitivitat, per a desenvolupar hàbits de treball en equip a l'aula que anticipen la vida en societats plurals. Aquest aprenentatge cooperatiu contribueix a motivar i mantenir l'atenció de l'alumnat i desenvolupa la seva autonomia personal. En concret, la matèria de Religió Catòlica proposa valors d'autonomia i llibertat personal, de responsabilitat social i cura del planeta. Entre altres recursos per a aquesta metodologia es poden aplicar a l'aula tècniques de treball cooperatiu formal i informal, i l'ús responsable de les tecnologies i les xarxes socials, l'aprenentatge per reptes, desafiaments o problemes, la utilització de webs socials i espais col·laboratius en xarxa.

Disseny Universal d'Aprenentatge

La metodologia de la matèria de Religió Catòlica tindrà en compte els principis del Disseny Universal d'Aprenentatge per a programar propostes didàctiques compostes per pràctiques d'aprenentatge, ensenyament i avaluació que

contribueixin a enriquir el procés de desenvolupament integral de l'alumnat, promovent el seu progrés en el reconeixement de la tradició religiosa i cultural de l'entorn familiar i social, en l'adquisició d'actituds, valors i creences necessaris per a la seva vida personal i en societat, en el creixement interior i projecte vital, així com en l'expressió de les seves pròpies emocions i experiències de manera respectuosa i empàtica generant entorns inclusivius i interculturals. Es fomenten així processos pedagògics accessibles per a tots per la diversitat d'estratègies i recursos, d'espais i temps, que s'utilitzen a l'aula i per l'adaptació del currículum a les necessitats dels diferents ritmes d'aprenentatge. En el disseny de les activitats d'aquesta matèria es tindrà en compte la flexibilitat del currículum, els contextos d'ensenyament inclusivius, i la utilització de recursos accessibles per a tots.

Situacions d'aprenentatge

Les situacions d'aprenentatge constitueixen el nivell més concret d'un procés de programació didàctica del currículum. És un conjunt de tasques relacionades entre si per a facilitar l'aprenentatge a partir d'experiències viscudes per l'alumnat. Les propostes metodològiques de la matèria de Religió Catòlica poden recrear a l'aula situacions significatives i quotidianes del seu entorn personal, familiar, social i cultural, referides a les necessitats i interessos dels alumnes i les alumnes a aquestes edats, per a abordar els sabers bàsics, els criteris d'avaluació i les competències específiques als quals van vinculats. Els docents de la matèria de Religió Catòlica poden proposar situacions d'aprenentatge estimulants, significatives i integradores, contextualitzades i respectuoses amb el procés de desenvolupament integral de l'alumnat en totes les seves dimensions. Hauran de tenir un plantejament precís dels aprenentatges essencials de la matèria de Religió Catòlica que s'esperen aconseguir. Aquestes situacions presentaran reptes o problemes amb una complexitat coherent amb el desenvolupament de l'alumnat, la resolució del qual impliqui la realització de diferents activitats i la mobilització dels aprenentatges que es busquen per a la creació d'un producte o la resolució d'una acció; afavoriran la transferència dels aprenentatges adquirits en la matèria de Religió a contextos de la realitat quotidiana de l'alumne i l'alumna, en funció del seu progrés maduratiu. Es buscarà contribuir al diàleg, al pensament creatiu i crític, així com a la inclusió, la sostenibilitat i la ciutadania global. Les situacions d'aprenentatge en la matèria de Religió Catòlica tindran en compte els centres d'interès de l'alumnat i possibilitarà la mobilització coherent i eficaç dels diferents coneixements, destreses, actituds i valors propis d'aquesta matèria.

Aprenentatge basat en projectes

L'aprenentatge basat en projectes és una metodologia activa basada en reptes i tasques en les quals l'alumnat assumeix una major quota de responsabilitat i en el qual el professorat orienta el procés. Aquesta proposta metodològica permet

interioritzar els aprenentatges curriculars a través del treball cooperatiu, les eines de desenvolupament cognitiu, l'avaluació competencial i la metacognició. Es tracta d'una metodologia que possibilita que la matèria de Religió Catòlica es programi de manera globalitzada amb altres matèries de l'etapa; aquesta interdisciplinarietat afavoreix atendre les preguntes que interessin a l'alumnat i el treball per àmbits. Encara que es poden dissenyar els projectes amb diversitat d'itineraris, és important la pregunta o el desafiament inicial per a despertar l'interès i la curiositat de l'alumnat; és necessari un tema central, que sol denominar-se tòpic generatiu, per a vertebrar les connexions amb els aprenentatges que entraran en joc. La resposta al repte o la pregunta ha de ser l'elaboració d'un producte final que ha d'estar definit a l'inici i que activarà diverses competències en la seva realització. Es necessita programar els fils conductors i les diverses tasques i activitats que l'alumnat desenvoluparà. També cal definir els sabers bàsics i les competències específiques relacionades amb el projecte, així com els recursos necessaris. L'avaluació no es planteja només com a objecte de quantificació, sinó com a instrument d'acompanyament i de millora.

Aprenentatge orientat a l'acció

Les propostes metodològiques de la matèria de Religió Catòlica suposen un enfocament de l'aprenentatge orientat no sols al creixement personal, també al seu desenvolupament social i de relació amb el context; per tant, es busca un enfocament orientat a l'acció en el qual l'alumnat pugui ser protagonista implicat en el seu procés d'aprenentatge. A més, aquests aprenentatges propis de la matèria hauran d'estar connectats amb l'entorn familiar i el seu context per a relacionar-los de manera pràctica, mobilitzar-los i aplicar-los en la seva vida quotidiana en situacions de diversitat religiosa, personal i social. Incorporar la diversitat cultural i religiosa pròpia de l'aula i de l'entorn, contribuirà a despertar i fomentar la consciència i el diàleg intercultural, així com l'interès i la curiositat per la diversitat d'identitats personals i socials en les quals el fet religiós sigui un element propi. Aquest model d'intervenció a l'aula permetrà l'estima i el respecte per la diversitat religiosa i cultural, facilitant que l'alumnat reconegui les manifestacions culturals i transformadores de l'entorn, així com altres expressions religioses i artístiques pròpies de la nostra tradició cultural i del compromís social de l'Església. L'alumnat serà progressivament conscient de les referències religioses, socials i culturals, i podrà identificar diferències i semblances per a valorar i apreciar tant la cultura pròpia com la dels diferents pobles i religions. L'aprenentatge-servei és una metodologia recomanable per a aquest enfocament.

Avaluació

L'avaluació de l'alumnat es comprèn com a part del procés d'ensenyament i aprenentatge, a més de permetre la valoració dels aprenentatges i el nivell de

competència adquirida, ajuda a identificar millores en el procés d'ensenyament. També possibilita detectar dificultats per a aplicar les mesures de reforç necessàries. Els criteris d'avaluació són l'element curricular per a orientar aquesta part del procés d'ensenyament i aprenentatge, entenent l'avaluació com a oportunitat per a formar a persones capaces de desenvolupar-se en situacions reals d'experiència i comunicació, compromeses en la cura de les persones i del planeta, que inicien un aprenentatge que es prolongarà al llarg de la vida; per això és essencial identificar oportunitats de millora permanent.

Per a facilitar l'avaluació, els plantejaments didàctics han d'incloure elements clarament relacionats amb els criteris d'avaluació, les competències específiques, i el seu vincle amb els descriptors operatius, la qual cosa permetrà evidenciar i avaluar els aprenentatges proposats en els productes finals que l'alumnat ha de crear. En una avaluació competencial és imprescindible valorar tant el procés com els resultats.

L'avaluació de la matèria de Religió Catòlica es realitzarà en els mateixos termes i amb els mateixos efectes de les altres matèries de l'etapa. Haurà de tenir en compte tots els processos de l'activitat pedagògica que es desenvolupa a l'aula i preveure les eines i instruments necessaris per a observar el nivell d'adquisició de les competències específiques. En la mesura que sigui possible, com a subjectes progressivament autònoms i gradualment responsables del seu aprenentatge, els alumnes i les alumnes han de participar en l'avaluació i el procés seguit per a l'adquisició de les competències específiques pròpies de la matèria. Per a això s'haurien de combinar els diferents tipus d'avaluació: la realitzada pel docent, autoavaluació de l'alumnat sobre si mateix de manera que puguin prendre consciència del seu procés d'aprenentatge i sigui progressivament més responsable d'ell, i coavaluació entre iguals que ha de desenvolupar-se en un ambient de respecte i empatia.

Les tècniques i estratègies per a l'avaluació hauran de ser diverses, accessibles i adequades a la diversitat de l'alumnat. Es recomanen eines com les rúbriques per a mesurar el nivell d'assoliment de l'alumnat, llistes de control, escales de valoració o acarament, i els portafolis o diaris d'aprenentatge, que constitueixen suports físics i digitals que afavoreixen la recollida i sistematització de la informació del procés d'aprenentatge. Aquestes avaluacions poden realitzar-se a partir de l'observació del professorat i entre iguals, de l'autoreflexió, la discussió reflexiva i de l'anàlisi de productes, de manera que tant el professorat com l'alumnat puguin dialogar sobre el procés d'aprenentatge, sent el professor o professora qui defineixi els indicadors de l'aprenentatge.